

Elenor Katon

VIDELA

I TOM

Prevela
Dijana Radinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Eleanor Catton

THE LUMINARIES

Copyright © Eleanor Catton, 2013

Illustrations copyright © Barbara Hilliam, 2013

Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA

**Canada Council
for the Arts**

**Conseil des Arts
du Canada**

We acknowledge the support of the Canada Council for the Arts for this translation.

Prevod ove knjige pomogao je Kanadski savet za umetnost.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Za Pop, koja vidi zvezde,
i Džud, koja čuje njihovu muziku*

Tasmanjsko more
za ČARLSTON

mapa
Videla

REKA ARAHURA

za KRAJSTČERČ

koliba Krozbiija Velsa

SIVJU

zator

GRAD
HOKITIKA

lido
RADNJA
Gibsonov kej

REKA HOKITIKA

JUŽNI
ALPI

Južno ostrvo
Novi Zeland

KANIJERE

KINESKA
ČETVRT

AURORA

za Klisuru

NAPOMENA ČITAOCIMA

Položaji zvezda i planeta u ovoj knjizi astronomski su određeni. To će reći da priznajemo nebeski fenomen zvan *precesija*, usled kojeg dolazi do pomeranja prolećne ravnodnevica, astrološkog ekvivalenta griničkog meridijana. Prolećna ravnodnevica (jesenja na južnoj hemisferi) svojevremeno je padala u vreme kad je Sunce bilo u sazvežđu Ovna, prvog znaka Zodijaka, a danas pada kad je Sunce u sazvežđu Riba, dvanaestog znaka. Shodno tome, kao što će čitaoci primetiti, svi horoskopski znaci padaju otprilike mesec dana kasnije nego što se to danas smatra. Ovom ispravkom ne želimo da omalovažimo to mišljenje; primećujemo ipak da se pomenuta zablude održala uprkos činjeničnom stanju i izgledu našeg neba u devetnaestom veku; a usudićemo se još i da pretpostavimo da se takvo uverenje po svojim osobinama može nazvati ribljim – svojstveno zaista osobama rođenim u *doba Riba*, doba ogledala, istrajnosti, instinkta, dvojstva i skrivenog. Prihvatamo takvo viđenje. Ono nam samo još više utvrđuje veru u ogroman i znalački uticaj beskonačnog neba.

KARTA LIKOVA

ZVEZDANI:

Te Rau Taufare, *tragač za žadom*
Čarli Frost, *bankar*
Benjamin Levental,
urednik
Edgar Klinč, *hotelijer*
Dik Manering, *magnat*
Kvi Long,
kovač
Harald Nilsen, *komisionar*
Džozef Pričard, *apotekar*
Tomas Balfur, *pomorski*
agent
Ober Gaskoanj,
sudski pomoćnik
Suk Jongšeng, *šeširdžija*
Kauel Devlin, *kapelan*

PLANETARNI:

Volter Mudi
Lidija (Vels) Karver,
rođena Grinvej
Frensis Karver
Alistar Loderbek
Džordž Šepard
Ana Vederel
Emeri Stejns

TERRA FIRMA:

Krozbi Vels

SRODNA KUĆA:

Velsova koliba (dolina Arahure)
Centralna banka (Revelova ulica)
Redakcija *Vest koust tajmsa*
(Veldova ulica)
Hotel *Gridajron* (Revelova ulica)
Rudnik zlata *Aurora* (Kaniijere)
Kovačnica u Kineskoj četvrti
(Kaniijere)
Nilsen & Co. (Gibsonov kej)
Opijumska pušionica (Kaniijere)
Dobra sreća (bark, registrovan
u Port Čalmersu)
Zgrada suda u Hokitiki
(Prekršajni sud)
Putnička sreća (Revelova ulica)
Hokitički zatvor (dom *Sivju*)

SRODNI UTICAJ:

Razum
Požuda

Sila
Zapovedništvo
Ograničenje
Spoljašnji (nekad unutrašnji)
Unutrašnji (nekad spoljašnji)

(*počivši*)

SADRŽAJ

I	Sfera u sferi	13
---	---------------	----

II TOM

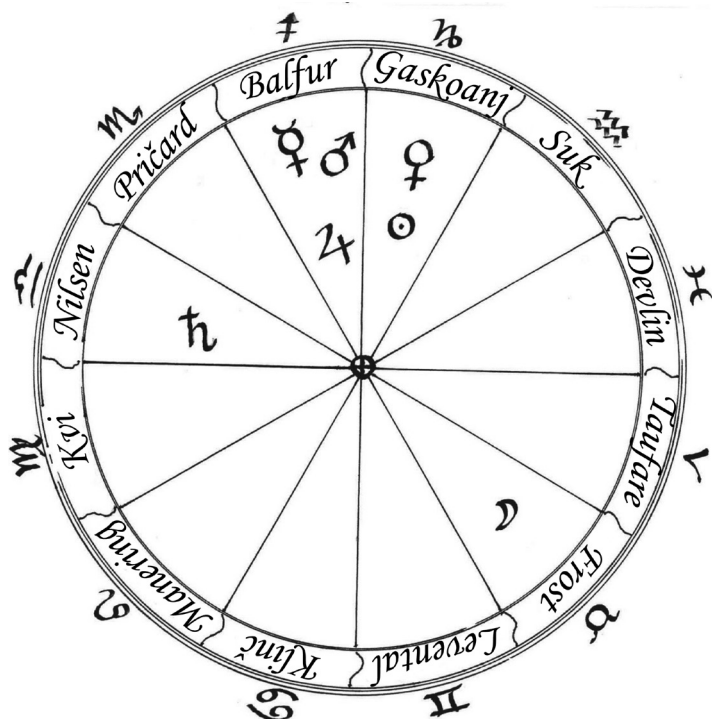
II	Znamenja	427
III	Kuća samoponištavanja	603
IV	<i>Paenga-fa-fa</i>	715
V	Breme i blago	823
VI	Udovica i korota	865
VII	Sedišta	893
VIII	Istina o <i>Aurori</i>	909
IX	Promenljiva Zemlja	919
X	Pitanja sukcesije	925
XI	Orion zalazi kad Škorpija izlazi	933
XII	Stari mesec u naručju novog	939

PRVI DEO

Sfera u sferi

27. januar 1866.

42° 43' 0" S / 170° 58' 0" E

MERKUR U STRELCU

U kome stranac stiže u Hokitiku; tajno veće je prekinuto; Volter Mudi skriva najsvežiju uspomenu; a Tomas Balfur započinje priču.

Dvanaestorica okupljenih u pušačkom salonu u hotelu *Kraun* delovali su kao da su se tu slučajno zajedno zadesili. Po njihovom držanju i ruhu – redengoti, frakovi, norfok žaketi od tvida sa rožnatom dugmadi, žuti moleskin, keper i batist – mogli su biti i dvanaest neznanaca u vagonu na putu u različite delove grada koji je imao dovoljno magle i plime da ih razdvoji; zaista, smišljena izolovanost svakog čoveka dok je pomno čitao novine, ili se nagnuo da otrese pepeo u pepeljaru, ili je položio raširenu šaku na čoku da odigra potez u bilijaru, doprinela je nastanku baš one fizičke tišine koja se javlja kasno posle podne u putničkom vozu – zaglušene ovde ne klopotom i tandaranjem vagona, već jakim romorom kiše.

Tako je to doživeo gospodin Volter Mudi sa mesta gde je stajao, na vratima, ruke spuštene na ragastov. Nije se mogao okriviti da je prekinuo neke poverljive razgovore pošto su govornici začutili čim su začuli njegove korake u hodniku; kad je otvorio vrata, svih dvanaest se već bilo vratilo svojoj zanimaciji (i to prilično nasumično, kad je reč o igračima

bilijara, pošto su zaboravili svoja mesta), nastojeći pritom da deluju posve udubljeno, te niko nije ni podigao pogled kad je ušao u prostoriju.

Da je gospodin Mudi bio sav svoj telom i duhom, još bi mu možda i privuklo pažnju to kako ga potpuno i istovetno ignorišu, no bilo mu je zlo i bio je uzrujan. Znao je da će put u zapadni Kenterberi biti poguban u najgorem slučaju, beskrajna uskomešana dolja bele vode i pene koja se završavala na groblju olupina na hokitičkom sprudu, no nije bio pripremljen na određene strahote putovanja, o kojima još nije mogao da priča nikome, pa ni sebi. Mudi je po prirodi bio netrpeljiv prema bilo kakvoj sopstvenoj manjkavosti i slabosti – i od straha i od bolesti povlačio se u sebe – i upravo iz tog razloga nije dobro procenio atmosferu u prostoriji u koju je upravo ušao, što mu beše sasvim nesvojstveno.

Na Mudijevom licu obično su se očitovali spremnost i pažnja. Sive oči su mu bile krupne i širom otvorene, a gipke dečачke usne najčešće izvijene u izraz učtive zainteresovanosti. Kosa mu se jako kovrdžala; u mladosti mu je u uvojcima padala do ramena, a sad ju je nosio zalizanu, sa razdeljkom po strani i ispravljenu pomadom slatkastog mirisa, koja je njenoj zlatastoj boji davala tamniju, masno-smeđu nijansu. Čelo i obrazi behu mu četvrtasti, nos prav, a ten gladak. Imao je nepunih dvadeset i osam godina, još je bio hitar i preciznih kretnji, a posedovao je i onu vragolastu, neiskvarenu energiju koja ne odaje ni lakovernost niti lukavost. Držao se poput diskretnog i domišljatog batlera, te su mu se usled toga često poveravali i najmanje govorljivi ljudi, ili ga pozivali da posreduje između onih koje je tek nedavno upoznao. Imao je, ukratko, pojavu koja je vrlo malo odavala o njegovom karakteru, ali koja je drugima smesta ulivala poverenje.

Mudi je bio svestan prednosti koju mu je pružala njegova nedokučiva dražest. Kao i većina izrazito lepih ljudi, i on je pažljivo proučavao svoje lice u ogledalu i sebe je, na izvestan način, spolja najbolje upoznao; uvek je iz nekog zakutka uma opazio sebe sa strane. Silne je sate proveo u niši svoje lične garderobe, gde se u ogledalu video njegov trostruki odraz: iz profila, poluprofila i anfasa: Van Dajkov Čarls I, samo daleko naočitiji. Radio je to u potaji, i to bi vrlo verovatno porekao – jer kako samo žestoko propovednici morala našeg doba osuđuju zagledanje sebe! Kao da biće nema nikakve veze sa bićem, a čovek se ogleda u ogledalu samo da utvrdi svoju gordost; kao da čin samoposmatranja nije suptilan, napet i nestalan kao i svaka veza između dve polovine duše. U toj svojoj opčinjenosti Mudi je više težio da spozna svoju lepotu nego da joj se divi. Naravno, kad god bi ugledao svoj odraz, u prozoru ili nekom staklu kad padne noć, proželo bi ga zadovoljstvo – ali ono kakvo bi osetio jedan inženjer kad bi naišao na mehanizam koji je sam osmislio i koji ga je zadivio, blistav, fino podmazan i koji radi tačno onako kako je on predvideo da hoće.

Sad je video sebe kako stoji na vratima salona za pušenje i znao je da odaje utisak savršeno pribrane osobe. Od umora samo što nije drhtao; utrobu mu je pritiskalo olovno breme straha; imao je osećaj kao da ga neko uhodi, progoni čak; bio je prestravljen. Osvrnuo se po salonu s ućtivom nezainteresovanošću i uvažavanjem. Izgledao je kao soba iznova napravljena po sećanju posle mnogo godina, kad je štošta već zaboravljeno (prekladi, zastori, odgovarajući okvir kamina), ali su sitne pojedinosti ostale: slika počivšeg kraljevskog supruga, na primer, isečena iz časopisa i prikazana čiodama za zid okrenut dvorištu; šav po sredini bilijarskog stola, koji je na sidnejskim dokovima presečen nadvoje da

preživi plovidbu; hrpa starih novina na sekreteru, stranice im izlizane i zamazane od dodira brojnih ruku. Sa dva mala prozora s obe strane kamina pružao se pogled preko zadnjeg dvorišta hotela, na močvarastu parcelu krcatu sanducima i zardalom buradi, odvojenu od susednih parcela šipražjem i niskom paprati i na severu nizom kokošinjaca, čija su vrata bila zakatančena zbog lopova. Iza te bezoblične periferije, blok dalje ka istoku, videle su se otežale žice s rubljem razvučene iza kuća, gomile debala unakrst poredanih, svinjci, hrpe starog gvožđa i lima, slomljene kolevke za ispiranje zlata i prališta – sve napušteno ili više-manje oronulo. Časovnik je označio onaj kasni sat u predvečerje kad sve boje kao da odjednom izgube snagu, a napolju je pljuštalo; kroz reljefno staklo dvorište je bledelelo i gubilo se. Unutra, špiritusne lampe još nisu bile nadvladale morskoplavu svetlost dana što se gasio, a tim svojim bledilom samo su naglašavale opštu turobnost dekora salona.

Čoveku naviknutom na klub u Edinburgu, gde je sve bilo obasjano crvenom i zlatnom svetlošću i gde su kauči optočeni nitnama pucali od debljine jednako kao i gospoda što je sedela na njima; gde su vam, kad biste došli, davali mek žaket što je prijatno mirisao na anis ili mentu, a potom je već i sam pokret prsta ka uzici zvonceta bio dovoljan da se dozove flaša klareta na srebrnom poslužavniku, sve je to delovalo prosto. Mudi, međutim, nije bio od onih kojima su nezadovoljavajući uslovi bili dovoljan razlog za zlovolju: gruba jednostavnost mesta samo ga je navela da se povuče u sebe kao što se bogataš brzo izmakne u stranu i sledi lice kad na ulici naiđe na prosjaka. Blag izraz njegovog lica nije se menjao dok je gledao po salonu, ali ga je svaki nov detalj – gomilica prljavog voska pod svećom, sloj prašine oko čaše

– navodio da se sve dublje povlači u sebe i sve više kruti i steže pred prizorom.

Taj zazor, premda nesvestan, nije imao toliko veze sa uobičajenim predrasudama ljudi velikog bogatstva – Mudi je zapravo bio umereno imućan i često je sirotinji davao koju paru, mada bi ga (mora se priznati) uvek načas preplavilo zadovoljstvo zbog sopstvene velikodušnosti – koliko sa ličnom neuravnoteženošću koju se čovek neprimetno trudio da savlada. Ovo je, na kraju krajeva, grad zlata, tek izgrađen između džungle i mora na najjužnijem kraju civilizovanog sveta, te nije ni očekivao raskoš.

Istina je bila da je nepunih šest sati pre toga, na barku koji ga je iz Port Čalmersa dovezao do ovog divljeg krnjetka obale, Mudi prisustvovao događaju toliko frapantnom i potresnom da je sve ostale istine dovodio u pitanje. Taj ga je prizor još progonio – kao da su mu se u nekom zakutku uma odškrinula vrata i ukazao se tračak sive svetlosti, te sad više nije mogao da poželi da se mrak vrati. Bio mu je potreban ogroman napor da zadrži ta vrata da se ne otvore još više. U tako osetljivom stanju svako odstupanje ili neprijatnost padalo je kao lična uvreda. Imao je osećaj kao da je ceo sumoran prizor pred njim združeni odjek strahota koje je nedavno doživeo, te je i zazreo od njega upravo zato da ne dozvoli umu da isprati tu nit i vrati se u prošlost. Prezir je bio koristan. Ulivao mu je postojan osećaj za meru, pravičnost na koju se mogao pozvati i osećati se sigurno.

Prostoriju je okarakterisao kao nesrećnu i oskudnu i turobnu – te kad se tako duboko u sebi opasao i zaštitio od nameštaja, okrenuo se dvanaestorici koji su u njoj boravili. Obrnuti panteon, pomisli, a ta mu se slika dopade, pa se još malo primiri.

Muškarci su imali preplanula i ogrubela lica poput svih ljudi iz pograničja,* usne im bele, ispucale, držanje odražava oskudicu i gubitak. Dvojica od njih bili su Kinezi, odeveni istovetno u sive pamučne tunike i platnenu obuću; iza njih je stajao jedan Maor, domorodac, lica išaranog zelenkasto-plavim zavojitim tetovažama. Ostalima Mudi nije mogao da odredi poreklo. Još nije shvatao kako iskopavanje može da postara čoveka za samo nekoliko meseci; dok je šetao pogledom po sobi, pomislio je da je najmlađi od prisutnih, a zapravo su neki bili njegovi vršnjaci, pojedini čak i mlađi od njega. Sjaj mladosti iz njih je sasvim iščileo. Zauvek će biti nabusiti, nemirni, grabljivi, sive kože, i iskašljavaće prašinu u dlanove štokavih prevoja. Mudi ih je držao za sirove, čudne čak; za ljude bez ikakvog uticaja; nije se pitao što su tako tihi. Želeo je brendi i mesto gde može da sedne i zatvori oči.

Ulazeći u salon, zastao je načas na vratima čekajući da ga prime, no pošto nije usledio nikakav gest niti dobrodošlice niti odbijanja, on zađe dublje u prostoriju i tiho zatvori vrata za sobom. Blago se naklonio u pravcu prozora, pa još jednom ka kaminu, što je trebalo da bude dovoljno, kao da se predstavio, te je prišao stočiću i uzeo da meša piće iz kristalnih flaša iznetih u tu svrhu. Odabrao je cigaru i isekao je; uzeo ju je između zuba, pa se okrenuo i ponovo osmotrio lica. Niko ni najmanje nije reagovao na njegovo prisustvo. To mu je sasvim odgovaralo. Seo je na jedinu slobodnu naslonjaču, pripalio cigaru, pa se zavalio uzdahnuvši onako za sebe poput čoveka koji oseća da je svoje životne udobnosti bar jednom i te kako zaslužio.

* Ovde se pod pograničjem (engl. *Frontier*) misli na zabačene, novonaseljene delove zemlje. (Prim. prev.)

Njegovo zadovoljstvo bilo je kratkog daha. Čim je pružio noge i skrstio ih (so na njegovim pantalonama sasušila se, vrlo iritantno, tvoreći talase beline), čovek koji je sedeo odmah desno od njega nagnuo se u fotelji, mahnuo gotovo ispušenom cigarom i kazao: „Čuj – imaš posla ovde u *Kraunu*?“

To beše prilično naglo i nabusito izrečeno, no Mudi to nije pokazao izrazom lica. Uljudno je klimnuo glavom i objasnio da je zaista uzeo sobu gore pošto je tog popodneva stigao u grad.

„Misliš, tek si se iskrcao s broda?“

Mudi ponovo klimnu glavom i potvrdi da je upravo to hteo da kaže. A da čovek ne bi pomislio kako je osoran, dodade da je došao iz Port Čalmersa s namerom da se oprobaba u nalaženju zlata.

„Fino, fino“, kaza čovek. „Ima novih nalazišta na obali – puna ih je. Crni pesak – to je povik koji ćeš čuti; crni pesak put Čarlstona; to ti je severno oдавde, Čarlston. Mada u klisuri još može da se zaradi. Imaš ortaka ili si došao sam?“

„Samo ja“, odvrati Mudi.

„Bez veza!“, kaza čovek.

„Pa“, reče Mudi, nanovo iznenađen njegovim izražavanjem, „nameravam da sam steknem bogatstvo, ništa drugo.“

„Nemaš veza“, ponovi čovek. „A nemaš ni posla; nemaš nikakva posla ovde u *Kraunu*?“

Ovo je sad već bila drskost – dvaput pitati za isto – ali čovek je delovao srdačno, čak rasejano, i prebirao je prstima po reveru prsluka. Možda, pomisli Mudi, prosto nije bio dovoljno jasan. Kaza: „U hotelu nemam druga posla do da se odmorim. U narednih nekoliko dana raspitivaću se za nalazišta – koje su reke zlatonosne, koje su doline presušile – a i upoznaću se sa životom kopača, da tako kažem.

Nameravam da ostanem ovde u hotelu nedelju dana, a posle toga da pođem ka unutrašnjosti.“

„Dakle, nisi dosad kopao zlato.“

„Nisam, gospodine.“

„Nisi mu čak ni boju video?“

„Samo kod zlatara – zlatan sat, zlatnu kopču, no nikad sirovo.“

„Ali sanjao si ga čistog! Sanjao si ga – kako klečiš u vodi i prosejavaš zlato iz peska!“

„Valjda... pa, zapravo i nisam baš“, kaza Mudi. Čovekova otvorenost i ponesenost behu mu prilično čudni: za naizgled rasejanog čoveka govorio je vrlo vatreno, sa gotovo nametljivom živošću. Mudi se osvrnu oko sebe u nadi da će uhvatiti nečiji pogled pun saosećanja, no niko ga nije gledao. Prokašljao se i dodao: „Pretpostavljam da sam sanjao o onome što dolazi posle – to će reći o onome do čega zlato može odvesti, šta može postati.“

Čovek je, čini se, bio zadovoljan tim odgovorom. „Obrnuta alhemija, tako ja nazivam celu tu rabotu“, reče. „Mislim traganje za zlatom. Obrnuta alhemija. Razumeš – pretvaranje – ali ne *u* zlato već *iz* njega...“

„Zanimljiva ideja, gospodine“, a tek se mnogo kasnije setio da je ta slika umnogome nalik onoj njegovoj o obrnutom panteonu.

„A što se tiče tvog raspitivanja“, kaza čovek žustro klimajući glavom, „tvog raspitivanja – jer ti ćeš se, verujem, raspitivati – koje lopate, kakve kolenke, mape i ostalo.“

„Da, tačno tako. Nameravam da to radim kako treba.“

Čovek se zavalio u naslonjaču vidno začuđen. „Nedelju dana boravka u hotelu *Kraun* samo da bi se raspitivao!“ Kratko se naglas nasmeja. „A onda ćeš provesti dve nedelje u blatu samo da to nanovo zaradiš!“

Mudi prebaci nogu s noge. Nije bio u najboljem raspoloženju da uzvraća čoveku s jednakim poletom, no bio je suviše strogo odgajan da bi čak i pomislio da bude neuljudan. Mogao je prosto da mu se izvini zbog svoje uzrujanosti i prizna da se ne oseća baš najbolje – s onim prstima što su prebirali po reveru i grgoljavim smehom, čovek je delovao kao neko ko bi imao razumevanja – ali Mudi nije imao običaj da otvoreno govori s neznancima, a još manje da nekom muškarcu prizna da je bolestan. U sebi se prodrmao, pa upitao veselijim glasom:

„A vi, gospodine? Vi ste se, rekao bih, ovde dobro snašli.“

„O, jesam“, odvrati ovaj. „Pomorska agencija *Balfur*, videćes nas, odmah iza obora za stoku, na najboljem mestu – u Pristanišnoj ulici, znaš. *Balfur*, to sam ja. Tomas mi je kršteno ime. Trebaće ti jedno na iskopavanju; u klisuri niko nije gospodin.“

„Onda moram vežbati da koristim svoje“, reče Mudi. „Zovem se Volter, Volter Mudi.“

„Da, samo zvaće te svakako samo ne Volter“, reče Balfur i lupi se po kolenu. „Škot Volt, možda. Ili Dvoručni Volt. Voli Grumen. Ha!“

„To bih ime morao da zaslužim.“

Balfur se nasmeja. „Nema tu šta da se zaslužuje“, reče on. „Vidao sam neke velike kao damski pištolj. Toliko velike, ali ih je se upola lakše domoći, da ti ja kažem.“

Tomas Balfur imao je pedesetak godina i bio je nabijen i snažno građen. Kosa mu je bila sasvim seda, začesljana od čela, a puštena kod ušiju. Nosio je špicastu bradu, koju bi gladio kad bi bio razgaljen – a to je i sad radio zadovoljan sopstvenom šalom. Imućnost mu godi, pomislio je Mudi, prepoznavši u čoveku onu opuštenost i osećaj zaslužnosti koji se javljaju kad se večni optimizam potvrdi uspehom. Na

sebi je imao samo košulju i prsluk; kravata mu je, premda svilena i fine izrade, bila isprskana sosom i razlabavljenog čvora. Mudi ga je okarakterisao kao slobodara – dobroćudnog, buntovničkog duha, vedrog i nesputanog.

„Dužnik sam vam, gospodine“, reče Mudi. „To je tek prvi od brojnih običaja koje zasigurno uopšte ne poznajem. Izvesno bih pogrešio i prezimenom oslovio nekog u klisuri.“

Istina je bila da je njegova predstava o nalazištima zlata na Novom Zelandu bila krajnje netačna, zasnovana ponajviše na crtežima kalifornijskih nalazišta – brvnare, ravne udoline, kola u prašini – i neodređenom osećaju (nije znao otkud mu) da je kolonija nekakva senka Britanskih ostrva, nerazvijeno divlje naličje srca i sedišta Imperije. Kad je neke dve nedelje ranije oplovljavao oko rtova Otaškog poluostrva, iznenadio se kad je na brdu ugledao vile, kejeve, ulice i isparcelisane bašte – a sada se začudio kad je video jednog elegantno odevenog gospodina kako dodaje šibice jednom Kinezu, pa se preko njega naginje da uzme čašu.

Mudi je bio diplomac Kembridža, rođen u Edinburgu u porodici skromnog bogatstva i tročlane kućne posluge. Društveni krugovi u koje je nameravao da uđe najpre na Trinitiju, a potom, nešto skorije, u Iner templu,* nisu opšte imali onaj kruti aspekt plemstva, gde su se ljudi po prošlosti i životnoj situaciji tek neznatno razlikovali; zbog obrazovanja je, međutim, postao uskogrud i nadmen, jer je kroz njega naučio da se svaki društveni sistem može valjano sagledati tek ako se gleda s visine. Sa svojim drugarima s koledža (ogrnuti plaštevima i pijani od rajskog vina) Mudi bi sa svim žarom i žestinom mladosti branio mešanje klasa, ali bi se uvek trgao kad bi se sa tim susreo u praksi. Još nije znao da su nalazišta zlata mesta puna gliba i opasnosti, gde je svako

* Jedna od četiri advokatske komore u Velikoj Britaniji. (Prim. prev.)

svakome nepoznat i stran jednako koliko i sama zemlja; gde bakalinova kolevka može da bude puna zlata, a advokatova prazna; gde nema podela. Mudi je bio dvadesetak godina mlađi od Balfura, te mu se obraćao s poštovanjem, no bio je svestan toga da je Balfur čovek nižeg društvenog položaja od njega, a bio je svestan i neobične mešavine ljudi oko sebe čiju imovinu i poreklo nikako nije mogao ni da nasluti. Njegova je učtivost bila stoga pomalo drvena, poput čoveka koji retko razgovara s decom i nema meru šta je pogodno reći, te se drži povučeno i krut je ma koliko želeo da bude ljubazan.

Tomas Balfur je osetio to udostojavanje i bio je oduševljen njime. Nisu mu bili mili ljudi koji se, kako je on to opisivao, „suviše lepo izražavaju“, i voleo je da im se podrugne i da ih provocira – ne da se razljute, što ga je zamaralo, već da govore prostote. Na Mudijevu krutost gledao je kao na moderan okovratnik, izrađen u aristokratskom stilu, koji je nepodnošljivo stezao onoga ko ga nosi – na sve je običaje kulturnog društva tako gledao, kao na beskorisne ukrase – i zabavljalo ga je što je tom čoveku toliko neprijatno upravo zbog njegove uglađenosti.

Balfur je zaista bio niskog porekla kao što je Mudi i pretpostavio. Otac mu je radio u sedlarskoj radionici u Kentu i može biti da bi on i preuzeo taj posao da vatra nije progutala i oca i sedlarnicu kad mu je bilo jedanaest godina – no bio je nemiran dečak sa iskrzanim manžetama i nestrpljivošću što je bila u neskladu s njegovim snenim očima i blago rasejanim izrazom koji je obično navlačio na lice, te mu posao koji iziskuje istrajnost ne bi ni odgovarao. Kako bilo da bilo, konj nije mogao da održi korak sa železnicom, kako je voleo da kaže, i taj zanat nije izdržao buru promena. Balfur je veoma voleo da misli kako je predvodnik novog doba. Kad je govorio o prošlosti, činio je to kao da je svaka decenija što

prethodi sadašnjici poput loše izrađene sveće što je dogorela. Nije žalio za stvarima iz detinjstva – za štavilom iz kaca, ramovima sa odranom kožom, vrećicom od teleće kože u kojoj je njegov otac držao igle i šilo – i retko ih se prisećao, i to samo da napravi poređenje s novijim industrijama. Ruda: tu leži novac. Ugljenokopi, čeličane i zlato.

Počeo je sa staklom. Posle nekoliko godina učenja zanata osnovao je sopstvenu staklaru, skromnu fabriku koju je kasnije prodao za udeo u rudniku uglja, koji se s vremenom razgranao na čitavu mrežu okana, a koji je potom investirao u Londonu prodao za veliku svotu novca. Nije se ženio. Na svoj trideseti rođendan kupio je kartu u jednom pravcu za kliper što je plovio za Verakruz, što je bila prva deonica devetomesečnog putovanja koje će ga dalje kopnom odvesti do kalifornijskih nalazišta zlata. Sjaj kopačkog života ubrzo mu je izbledeo, no neprestana groznica i obećanja nalazišta nisu; od prvog zlatnog praha kupio je deonice u banci, izgradio tri hotela za četiri godine i dobro napredovao. Kad je zlato u Kaliforniji presušilo, rasprodao je sve i otplovio za Viktoriju – nova nalazišta, nova neistražena teritorija – a odande, nanovo začuvši zov koji se prenosio preko okeana poput zvuka vilinske frule po blagom povetarcu, za Novi Zeland.

Tokom šesnaest godina provedenih na nalazištima, Tomas Balfur je sreo mnoge ljude nalik Volteru Mudiju i zahvaljujući svom temperamentu i dalje je, posle toliko vremena, gajio duboku naklonost i poštovanje prema nevinosti ljudi još neiskusnih i neprekaljenih. Balfur je imao razumevanja za ambiciju i, kao čovek koji je sve sam stekao, bio neuobičajeno širokogrud. Voleo je preduzimljivost; voleo je žar. Bio je sklon da simpatiše Mudija prosto zato što se upustio u nešto o čemu očito nije znao gotovo ništa, a od čega je izvesno očekivao veliku zaradu.

Te večeri, međutim, Balfur nije bio bez skrivenih primisli. Mudihev dolazak predstavljao je svojevrsno iznenađenje dvanaestorici okupljenih, koji su preduzeli znatne mere predostrožnosti kako ih niko ne bi ometao. Glavni salon hotela *Kraun* bio je te večeri zatvoren zbog privatnog okupljanja, a ispred glavnog ulaza postavili su jednog slugu da pazi na ulicu u slučaju da neko nameri da pije u hotelu – što je bilo malo verovatno jer pušački salon u *Kraunu* nije baš bio na glasu po svom društvu ili lepoti, i zaista često je bio gotovo prazan, čak i subotom i nedeljom uveče, kad bi tušta kopača pohrlila natrag s brda da potroši zlato na piće po gradskim kafanama. Sluga na dužnosti bio je Maneringov, a kod sebe je imao debeat štos ulaznica za galeriju da ih besplatno razdeli. Predstava je bila nova – *Senzacije s Orijenta!* – i ugodaj zagarantovan, a u foajeu opere čekali su sanduci šampanjca, dar Maneringa lično, u čast premijere. Uz spremne diverzije i uverenje da se nijedan brod neće usuditi da pristane po mrkloj večeri tako olujnog dana (do tog časa potvrđeno je prispeće svih brodova čije je predviđeno vreme dolaska objavljeno na brodskim stranicama *Vest koust tajmsa*), okupljena družina nije se dosetila da se postara za nekog slučajnog stranca koji se možda prijavio u hotel nekih pola sata pre mraka, te je već bio u zgradi kad je Maneringov sluga zauzeo mesto pod nadstrešnicom s koje se slivala kiša.

Uprkos licu koje je ulivalo poverenje i uprkos učtivoj odmerenosti u ophođenju, Volter Mudi ipak je bio uljez. Okupljeni muškarci uopšte nisu znali kako da ga ubede da ode a da mu ne daju na znanje da *jeste* nepoželjan, te tako otkriju subverzivnu prirodu svog skupa. Tomas Balfur je zadatak da ga detaljno ispita preuzeo na sebe sasvim slučajno, jer su sedeli blizu jedan drugom, kraj vatre – što beše srećna koincidencija pošto je Balfur, uz svu svoju

nametljivost i ushićenost, bio istrajan i sviknut da preokrene situaciju u svoju korist.

„Da, pa“, kazao je sada, „običaji se brzo nauče, a svako mora da krene sa istog mesta odakle i ti sad – kao početnik, mislim; ne znajući ništa. No šta je posejalo seme, ako smem da pitam? To me lično zanima – šta čoveka dovodi čak ova-mo, znaš, na kraj sveta – šta ga podstiče.“

Mudi odbi dim cigare pre nego što mu je odgovorio. „Moj je povod bio vrlo složen“, reče. „Porodični sukob, o kome mi je bolno da govorim, razlog je što sam ovamo doplovio sam.“

„O, ali *nisi* sam!“, veselo reče Balfur. „Svaki momak ovde beži od nečega – u to budi siguran!“

„Zbilja“, odvrati Mudi misleći se kako je to prilično zastrašujuća pomisao.

„Niko od nas nije odavde“, nastavio je Balfur. „Da: to ti je sama srž. Svako je odnekud došao. A što se tiče porodice: u klisuri ćeš naći braće i očeva koliko hoćeš.“

„Ljubazno od vas što mi pružate utehu.“

Balfur se sad široko cerio. „Eto izraza!“, kazao je i tako se razmahao cigarom da mu se pepeo rasuo svud po prsluku. „*Uteha*...! E ako se ovo računa u utehu, onda si ti, momče, pravi puritanac.“

Mudi nije mogao da smisli prikladan odgovor na tu opasku, pa se ponovo samo nakloni, a onda, kao da hoće da odbaci svaku pomisao na puritanstvo, dobro potegnu iz čaše. Napolju je jak nalet vetra prekinuo jednolično pljuštanje i naneo kišu na zapadne prozore. Balfur se zagledao u vrh cigare kikoćući se i dalje; Mudi je svoju stavio u usta, okrenuo glavu na drugu stranu, pa lako povukao dim.

Upravo tad jedan od jedanaestorice koji su čutali ustade presavijajući novine načetvoro, pa ode do sekretera da ih

vrati i uzme druge. Na sebi je imao crn kaput bez kragne i beo okovratnik – sveštениčka odeća, shvati Mudi blago začuđen. Baš neobično. Što bi jedan sveštenik odabrao da čita novine u pušačkom salonu običnog hotela u subotu uveče? I zašto za to vreme ne bi progovorio ni reč? Mudi je posmatrao sveštenika kako prebira po hrpi novina, odbacuje nekoliko izdanja *Kolonista* tražeći *Grej river argus*, koje je izvukao uz zadovoljno mumljanje, odmakao od sebe i nakrenuo s pažnjom prema svetlu. A opet, pomisli Mudi, raspravljajući se sam sa sobom, možda i nije tako čudno: noć je kišovita, a gradske sale i gostionice po svoj prilici su krcate. Možda je kapelan bio iz nekog razloga prinuđen da potraži privremen zaklon od kiše.

„Posvađali ste se, dakle“, nedugo potom kaza Balfur kao da mu je Mudi obećao vrlo uzbudljivu priču, a onda zaboravio da je počne.

„Učestvovao sam u svađi“, ispravi ga Mudi. „To će reći, nisam je sam izazvao.“

„Sa ocem pretpostavljam.“

„Bolno mi je da govorim o tome, gospodine.“ Mudi strogo pogleda u čoveka u nameri da ga tako ućutka, ali Balfur se na to samo još više nagao ka njemu, naveden Mudijevim ozbiljnim izrazom lica da veruje kako je priča tim vrednija njegove pažnje.

„Ma hajde!“, povika. „Zbaci breme!“

„Ovo se breme ne da zbaciti, gospodine Balfure.“

„Prijatelju, još nisam čuo za tako nešto.“

„Oprostićete mi, ali promeniću temu...“

„Ali zagolicao si me! Pobudio si mi pažnju!“ Balfur mu se smešio.

„Izvinite, ali odbiću vas“, kaza Mudi. Trudio se da govori tiho da ostali u prostoriji ne bi čuli njihov razgovor.

„Dozvolićete mi da zadržim privatnost. Jedini razlog tome jeste taj što ne želim da ostavim na vas loš utisak.“

„Ali tebi je naneta nepravda, kazao si – nisi ti izazvao svađu.“

„Tako je.“

„E pa onda tu nema šta da se krije!“, povika Balfur. „Ne govorim li pravo? Nema šta čovek da prećutkuje tuđa nedela. Nema šta čovek da se stidi tuđih... postupaka, znaš!“ Bio je vrlo glasan.

„Vi govorite o ličnom sramu“, kaza Mudi spustivši glas. „A ja o sramoti koja je naneta porodici. Ne želim da kaljam očevo ime jer je ono i moje.“

„Otac! Pa šta sam ti maločas kazao? U klisuri ćeš, rekoh ti, naći očeva koliko hoćeš! I nije to samo puka fraza – to je običaj, i nužnost – tako se to ovde radi! Da ti kažem šta se na nalazištima smatra za sramotu. Slagati za novo nalazište – *to* je sramota. Sporiti se oko međe parcela – i to je sramota. Pokrasti nekog, prevariti ga, ubiti čoveka – *to* je sramota. Ali porodična sramota? Reci ti to vikačima, da razglase po Hokitičkom putu – njima će to biti vest! Šta je porodična sramota bez porodice?“

Balfur zaključio svoj podsticajni govor žustro kucnuvši praznom čašom o rukonaslon fotelje. Ozareno se smešio Mudiju i podigao ruku kao da hoće da kaže da je toliko ubedljivo izneo svoj argument da mu se nema šta više dodati, no svejedno bi voleo da dobije nekakvu pohvalu. Mudi ponovo automatski klimnu glavom i odgovori tonom u kome se prvi put čulo da ga izdaju živci. „Vrlo ubedljivo govorite, gospodine.“

Balfur, i dalje se smešeći, samo odmahnu rukom na kompliment. „Ubeđivanje, to su samo smicalice i dovrtljivost. Ja govorim iskreno.“

„Zahvaljujem vam na tome.“

„Da, da“, saglasno reče Balfur. Činilo se da silno uživa. „Nego sad mi moraš ispričati za tu tvoju porodičnu svađu, gosn Mudi, pa da mogu da prosudim je li ti uopšte ime okaljano.“

„Oprostite“, promumla Mudi. Osvrnuo se i primetio da se sveštenik vratio na svoje mesto i zadubio u novine. Čovek do njega – rumen tip sa izvijenim brkovima i riđastom kosom – naizgled je spavao.

Tomas Balfur nije se dao odvratiti. „Sloboda i sigurnost!“, povika on ponovo se razmahavši. „Ne svodi li se sve na to? Vidiš, već znam prigovor. Znam mu suštinu! Sloboda ispred sigurnosti, sigurnost iznad slobode... izdržavanje od oca, sloboda za sina. Naravno da otac može biti previše strog i dominantan – i to može da bude – a sin rastrošan... rasi-pnik... ali to je uvek jedna te ista svađa. A i kod ljubavnika“, dodade pošto se Mudi nije umešao. „I s ljubavnicima je isto: u suštini to je uvek ista svađa.“

No Mudi ga nije slušao. Zaboravio je na trenutak cigaru što je polako dogorevala, topli brendi što se bućkao na dnu čaše. Zaboravio je da je tu, u pušačkom salonu hotela, u gradu podignutom pre manje od pet godina, na kraju sveta. Odlutao je u mislima i vratio se na ono: krvava kravata, srebrna ruka što se grčevito hvata, ime, dozivano kroz ropac iznova i iznova, *Magdalena, Magdalena, Magdalena*. Prizor mu se vratio namah, nepozvan, poput hladne sene što preleti preko lica obasjanog suncem.

Mudi je iz Port Čalmersa otplovio barkom *Dobra sreća*, snažnim malim brodom s lepim kosim pramcem i pramčanom figurom od bojene hrastovine – orlom, po Svetom Jovanu. Ruta je na mapi imala oblik ukosnice: bark je zaplovio ka severu, prošao kroz uzan tesnac što je spajao dva mora, pa

okrenuo na jug, ka nalazištima. Uz kartu koju je kupio dobio je skučen prostor u potpalublju, ali je skladište bilo vrlo blizu i tako je smrdelo da je bio primoran da najveći deo plovidbe provede na palubi, čučeci pod razmom s mokrom kožnom torbom privijenom uz grudi i kragnom podignutom da se zaštiti od prskanja vode. Tako povijen i leđima okrenut obali, malo je šta od nje video – žute ravnice istoka nad kojima se blago uzdizalo zelenije pobrđe, a iza njih planine što su se plavele u daljini; dalje na sever tihi zeleni fjordovi s mirnom vodom; na zapadu tokovi razgranate reke što su se prljali u dodiru s obalom i dubili useke u pesku.

Kad je *Dobra sreća* oplovila oko severnog špica i nastavila dalje ka jugu, vodeni barometar počeo da opada. Da Mudiju nije bilo toliko zlo i da nije bio tako izmučen, možda bi se i uplašio i stao da se moli i zaklinje bogu: davljenje je, kako su mu momci s palube rekli, bolest Zapadne obale, a može li se nazvati srećnikom ili ne, to će pitanje biti rešeno mnogo pre nego što stigne do nalazišta zlata i mnogo pre nego što prvi put klekne da uroni tanjir ispitak u kamenčiće. Stradalo ih je koliko ih je i stizalo na obalu. Zapovednik broda – ime mu beše kapetan Karver – sa svog se mesta na krmenoj palubi toliko nagledao kako talasi odvlače neiskusne u more da se čitav brod mogao komotno nazvati grobnicom – ovo poslednje izrečeno je stišano i svečano, raširenih očiju.

Oluju su doneli zelenkasti vetrovi. Počela je kao bakreni ukus u dnu usta, metalni bol što je jačao kako su se oblaci tuštili i nadirali, a kad je udarila, bio je to šamar bezumnog besa. Uskomešana paluba, čudni udari svetlosti i senki koje su bacala jedra nad njom što su pucala i napinjala se, opipljiv strah mornara koji su se borili da održe brod na kursu – bilo je to kao iz noćne more, a Mudi je, kako se brod bližio

nalazištima, imao košmarni osećaj da je bark nekako sam navukao paklenu oluju na sebe.

Volter Mudi nije bio sujeveran čovek, mada je u tuđem sujeverju nalazio silno zadovoljstvo, i nije dopuštao da ga utisak lako zavara, premda je veoma vodio računa o tome kakav će utisak sam ostaviti. To pak nije imalo toliko veze s njegovom inteligencijom koliko sa iskustvom – za koje se, pre nego što se otisnuo za Novi Zeland, moglo kazati da nije ni široko ni šaroliko po svom karakteru. U životu je dotad spoznao jedino onu sračunatu i bezbednu sumnju. Znao je samo za podozrenje, cinizam, verovatnoću – a nikad za ono strašno raspadanje koje nastaje kad čovek prestane da veruje u svoju moć vere; nikad za užasnu paniku koja sledi za tim raspadanjem; nikad za onu tupu prazninu koja dolazi na kraju. Što se tiče tih potonjih vrsta nesigurnosti, Mudi je, bar donedavno, živio u blaženom neznanju. U mislima je inače retko zalazio u sferu imaginarnog i malo kad je i teoretisao osim ukoliko je na umu imao neki praktičan cilj. Sopstvena smrtnost predstavljala mu je samo intelektualnu fascinaciju, imala tek bleđi sjaj; a kako nije bio religiozan, ni u duhove nije verovao.

Priča o onome što se dogodilo na poslednjoj deonici putovanja Mudijeva je, te se mora njemu prepustiti da je ispriča. Smatramo da je u ovom trenutku dovoljno reći kako je na *Dobroj sreći* bilo osmoro putnika kad je isplovila iz luke u Danidinu, a da ih je, kad je bark prispeo do Zapadne obale, bilo devet. Taj deveti nije bio dete rođeno u putu; niti je bio slepi putnik; niti ga je brodski osmatrač opazio kako pluta na vodi grčevito se držeći za parče olupine, pa povikao da ga izvuku. No ispričati to značilo bi ukrasti Volteru Mudiju njegovu priču, i to sasvim nepravedno, pošto on još nije

mogao ni u potpunosti da prizove avet u sećanje, a kamoli da isprede pripovest na nečije zadovoljstvo.

U Hokitiki je kiša dve nedelje nemilice lila. Prva slika gradića koju je Mudi video bila je pomična mrlja koja je nadirala i povlačila se kako je izmaglica lebdela napred-nazad. Između obale i planina što su se naglo izdizale bio je samo uzan pojas ravne zemlje koji su talasi nemilosrdno tukli pretvarajući se na pesku u dim; taj je pojas delovao još ravniji i uži zbog oblaka koji je nisko obavijao planine i odsecao ih tvoreći sivi svod nad zbijenim krovovima grada. Luka se nalazila na jugu, zavučena u zavojito ušće reke bogate zlatom, koja se penila na sudaru sa slanom morskom vodom. Tu na obali, reka je bila mutna i jalova, ali uzvodno je voda bila hladna i bistra i pričalo se da se sjaji. Samo ušće bilo je mirno, jezerce prepuno jarbolja i debelih dimnjaka parobroda koji su čekali na vedriji dan; znali su dobro da ne smeju da rizikuju i nasuču se na sprud skriven pod vodom što se pomerao sa svakom plimom i osekom. Silni brodovi koji su potonuli na tom sprudu ležali su razbacani kao nesrećno svedočanstvo opasnosti što vreba odozdo. Bilo je trideset i nešto olupina, od toga nekoliko skorašnjih. Njihovi razbijeni trupovi tvorili su čudnu barikadu koja je, o tuge, štitila grad od otvorenog mora.

Kapetan barka nije se usuđivao da odvede brod do luke dok se vreme ne prolepša, pa je dao znak da se pošalje barža i prebaci putnike na obalu preko lomnih talasa. Barža je imala šestočlanu posadu – smrknuti Haroni svi do jednog, koji su samo gledali i ni reč nisu izustili dok su putnike stolicom spuštali sa *Dobre sreće*, koja se ljuljala na talasima. Bilo je zastrašujuće čučati u malom čamcu i gledati u nezamislivu snast broda iznad njih – bacao je tamnu senku kako se ljuljao

– a kad je i poslednje uže odvezano i čamac se otisnuo ka obali, Mudi oseti malaksalost. Ostali putnici bili su veseli. Dovikivali su se o vremenu i kako je čudesno bilo proći kroz oluju. Zapitkivali su za svaku olupinu kraj koje su prošli, sricali im imena; govorili su o nalazištima i bogatstvu koje će tamo naći. Njihova mu je razdraganost bila mrska. Jedna žena mu tutnu bočicu mirišljave soli zarivši mu je u kuk – „Krišom je uzmi, da ostali ne dođu da traže“ – ali on joj samo odgurnu ruku. Nije ona videla ono što i on.

Pljusak kao da je ojačao kako se barža bližila obali. Zbog divljih talasa toliko se vode prelivalo preko razme da se Mudi osetio obavezan da pomogne posadi u crpljenju, koristeći se kožnim vedrom što mu je bez reči u ruke gurnuo čovek koji nije imao nijedan zub u glavi osim krajnjih kutnjaka. Mudi je bio toliko utučen da se nije ni trgao. Preko spruda ih je, u mirne vode ušća, preneo jedan uspenušani talas. Nije zatvarao oči. Kad je barža stigla do veza, prvi se iskrcao s nje, mokat do gole kože i s takvom vrtoglavicom da se sapleo na lestvama i silovito odgurnuo čamac. Poput progonjenog čoveka oteturao se pristanom do kopna napola hramajući.

Kad se osvrnuo, tek je nazirao krhku baržu kako poskakuje na vezu na kraju pristana. Bark se odavno izgubio u izmaglici što je visila u pločama od zamagljenog stakla i skrivala olupine, parobrode u prilaznom sidrištu i otvoreno more iza njih. Mudi se zanese. Jedva je bio svestan posade što je sa barže delila torbe i kofere, ostalih putnika koji su se ustrčali, nosača i lučkih radnika koji su dovikivali uputstva nadglasavajući se s pljuskom. Prizor mu se zamutio, oblici postali nejasni – kao da je siva magla njegovog nesigurnog uma već obavila i putovanje i sve u vezi s njim; kao da mu se pamćenje, povukavši se u sebe, susrelo sa svojom

suprotnošću, moći zaborava, pa je prizvalo maglu i silovit pljusak kao nekakvo avetinjsko platno da ga zaštiti od oblika sopstvene skorašnje prošlosti.

Mudi se nije zadržavao. Okrenuo se i požurio obalom, pokraj klanica, nužnika, zaklona od vetra duž peščanog žala, potamnelih šatora ugnutih i otežalih od kiše što je dve nedelje lila. Išao je oborene glave, torbe stisnute uz sebe, i nije video ništa od toga: ni obore za stoku, ni visoke zabate skladišta, ni prozore kancelarija duž Pristanišne ulice, iza kojih su se bezoblična tela kretala kroz osvetljene prostorije. Mudi se s mukom probijao kroz kal do cevanica, a kad se pred njim uzdigla varljiva fasada hotela *Kraun*, jurnuo je ka njemu i bacio torbu da obema rukama cimne vrata.

Kraun je bio od onih praktičnih, neuglednih hotela čija je jedina preporuka blizina keja. Ako je ta odlika i bila celishodna, teško da se mogla nazvati vrlinom: tu, u neposrednoj blizini obora, miris krvi iz klanice mešao se sa kiselkastoslanim mirisom mora, što je čoveka neprestano podsećalo na neodržavani hladnjak kome je jedan nezaptiven spoj propuštao. Iz tog razloga Mudi je lako mogao s prezirom odbaciti mesto i rešiti da se umesto toga zaputi ka severu, Revelovom ulicom, gde su hoteli imali šire fasade jarkijih boja i portike i svojim visokim prozorima i isprepletenim ornamentima upućivali na sve ono bogatstvo i udobnost na koje je on kao imućan čovek bio navikao... no Mudi je sve svoje moći opažanja ostavio u uskomešanoj utrobi barka *Dobra sreća*. Želeo je samo zaklon i da se osami.

Mir praznog foajea, pošto je zatvorio vrata za sobom i prigušio pljusak kiše, momentalno je, fizički, delovao na njega. Već smo primetili da je Mudi izvlačio znatnu ličnu korist od svog izgleda, kao i da je te činjenice bio u potpunosti svestan: nije imao nameru da se u nepoznatom gradu